

KRZYSZTOF W. BARAN, TERESA BIŃCZYCKA-MAJEWSKA, ANTONI DRAL
LUDWIK FLOREK, MAŁGORZATA GERSDORF, GRZEGORZ GOŹDZIEWICZ
ZBIGNIEW HAJN, DANIEL KSIĄŻEK, TERESA LISZCZ, DARIUSZ MAKOWSKI
ANNA MUSIAŁA, PAWEŁ NOWIK, ŁUKASZ PISARCZYK, PIOTR PRUSINOWSKI
WALERIAN SANETRA, ARKADIUSZ SOBCZYK, MARZENA SZABŁOWSKA-JUCKIEWICZ
MIROSLAW WŁODARCZYK, MARCIN WUJCZYK, ALINA WYPYCH-ŻYWICKA

SYSTEM PRAWA PRACY

REDAKTOR NACZELNY

KRZYSZTOF W. BARAN

TOM II

INDYWIDUALNE PRAWO PRACY
CZEŚĆ OGÓLNA

REDAKCJA NAUKOWA

GRZEGORZ GOŹDZIEWICZ

Wolters Kluwer

SYSTEM PRAWA PRACY

REDAKTOR NACZELNY

KRZYSZTOF W. BARAN

TOM II

INDYWIDUALNE PRAWO PRACY
CZĘŚĆ OGÓLNA

REDAKCJA NAUKOWA

GRZEGORZ GOŹDZIEWICZ

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Sekretarze tomu
Marzena Szablowska-Juckiewicz
Marcin Wujczyk

Autorzy

Krzysztof W. Baran
(rozdziały: 1, 7 pkt 7.1 i 7.2; rozdział 7 pkt 7.3 i 7.4 wraz z D. Książkiem)

Teresa Bińczycka-Majewska
(rozdział 9 pkt 9.1)

Antoni Dral
(rozdziały: 12 i 13)

Ludwik Florek
(rozdział 3)

Małgorzata Gersdorf
(rozdział 8 pkt 8.2.1)

Grzegorz Goździewicz
(rozdział 5 pkt 5.1)

Zbigniew Hajn
(rozdział 5 pkt 5.2)

Daniel Książek
(rozdział 7 pkt 7.3 i 7.4 wraz z K.W. Baranem)

Teresa Liszcz
(rozdział 8 pkt 8.1)

Dariusz Makowski
(rozdział 14 pkt 14.2)

Anna Musiała
(rozdział 14 pkt 14.3)

Paweł Nowik
(rozdział 11 pkt 11.5)

Łukasz Pisarczyk
(rozdziały: 8 pkt 8.2.2; 10)

Piotr Prusinowski
(rozdział 11 pkt 11.4)

Walerian Sanetra
(rozdział 2)

Arkadiusz Sobczyk
(rozdział 14 pkt 14.1)

Marzena Szablowska-Juckiewicz
(rozdział 6)

Mirosław Włodarczyk
(rozdział 4)

Marcin Wujczyk
(rozdział 9 pkt 9.2 i 9.3)

Alina Wypych-Żywicka
(rozdział 11 pkt 11.1–11.3)

KRZYSZTOF W. BARAN, TERESA BIŃCZYCKA-MAJEWSKA, ANTONI DRAL
LUDWIK FLOREK, MAŁGORZATA GERSDORF, GRZEGORZ GOŹDZIEWICZ
ZBIGNIEW HAJN, DANIEL KSIĄŻEK, TERESA LISZCZ, DARIUSZ MAKOWSKI
ANNA MUSIAŁA, PAWEŁ NOWIK, ŁUKASZ PISARCZYK, PIOTR PRUSINOWSKI
WALERIAN SANETRA, ARKADIUSZ SOBCZYK, MARZENA SZABŁOWSKA-JUCKIEWICZ
MIROŚLAW WŁODARCZYK, MARCIN WUJCZYK, ALINA WYPYCH-ŻYWIKA

SYSTEM PRAWA PRACY

REDAKTOR NACZELNY

KRZYSZTOF W. BARAN

TOM II

INDYWIDUALNE PRAWO PRACY
CZĘŚĆ OGÓLNA

REDAKCJA NAUKOWA

GRZEGORZ GOŹDZIEWICZ

Wolters Kluwer

Warszawa 2017

Recenzent
Prof. zw. dr hab. Jerzy Wratny

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Rybczyńska

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Indeks rzeczowy
Jarosław Witkowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-378-3

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przykopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

O AUTORACH

Krzysztof W. Baran

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego; autor i redaktor wielu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym kilkunastu monografii, komentarzy i podręczników.

Teresa Bińczycka-Majewska

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Pracy Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie; w latach 1995–2012 kierownik początkowo samodzielnego Zakładu, a później (od 2001 r.) Katedry Prawa Ubezpieczeń Społecznych i Polityki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego; członek Komisji Reformy Prawa Pracy (1990–2002) oraz ekspert w dziedzinie prawa europejskiego; autorka wielu publikacji naukowych, w tym monografii, studiów i artykułów z zakresu indywidualnego prawa pracy, prawa ubezpieczeń społecznych oraz europejskiego prawa zabezpieczenia społecznego.

Antoni Dral

Doktor habilitowany nauk prawnych; profesor nadzwyczajny Wyższej Szkoły Prawa i Administracji – Rzeszowskiej Szkoły Wyższej, kierownik Zakładu Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych; przez wiele lat łączył pracę naukowo-dydaktyczną z zatrudnieniem na stanowiskach kierowniczych w administracji rządowej i gospodarczej; autor wielu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy.

Ludwik Florek

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Pracy Uniwersytetu Warszawskiego (1996–2017); członek Europejskiej Akademii Prawa Porównawczego; wiceprzewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego; przewodniczący Sekcji Polskiej tego Stowarzyszenia; wiceprzewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (2002–2007); członek Rady Legislacyjnej (2007–2010); autor ponad 370 prac z zakresu prawa pracy, międzynarodowego i europejskiego prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych.

Małgorzata Gersdorf

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego; kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; zastępca redaktora naczelnego miesięcznika „Praca i Zabezpieczenie Społeczne”; w latach 2005–2008 prorektor Uniwersytetu Warszawskiego; specjalizuje się w prawie stosunku pracy.

Grzegorz Goździewicz

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Pracy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; dziekan Wydziału Prawa UMK (1996–1999); w latach 1995–2012 kierownik Katedry Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; członek Komisji Reformy Prawa Pracy (1990–2002) oraz Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (2002–2007); autor wielu publikacji naukowych, w tym monografii, studiów, artykułów i komentarzy z zakresu indywidualnego i zbiorowego prawa pracy.

Zbigniew Hajn

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Zakładu Europejskiego i Zbiorowego Prawa Pracy Uniwersytetu Łódzkiego; członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (2002–2007); sędzia Sądu Najwyższego (2003–2016), obecnie w stanie spoczynku; autor wielu publikacji, w tym monografii, artykułów, studiów, komentarzy i glos.

Daniel Książek

Doktor nauk prawnych; pracownik w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego; radca prawny; współnik zarządzający kancelarią prawną specjalizującą się w prawie pracy; prezes zarządu Centrum Prawa Pracy i Stosunków Przemysłowych; członek zespołu pełnomocnika rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego ds. prawnych.

Teresa Liszcz

Doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; w latach: 1989–2015 kierownik Zakładu Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji tej uczelni; 1989–2001 (z przerwą w okresie 1993–1997) – poseł na Sejm (przewodnicząca Komisji Ustawodawczej, członek Komisji Konstytucyjnej i Komisji Polityki Społecznej); 1988–1998 – członek Komisji ds. Reformy Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, a w 2006 r. – członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy; 2001–2005 – senator (przewodnicząca Senackiej Komisji Ustawodawstwa i Praworządności); od grudnia 2006 r. do grudnia 2015 r. – sędzia Trybunału Konstytucyjnego (obecnie w stanie spoczynku); autorka około 200 publikacji z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym monografii, komentarzy i podręczników akademickich.

Dariusz Makowski

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Zakładzie Prawa Ochrony Pracy w Katedrze Prawa Pracy Uniwersytetu Łódzkiego; autor publikacji naukowych z zakresu problematyki nietypowych form zatrudnienia oraz Państwowej Inspekcji Pracy.

Anna Musiała

Doktor habilitowany nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Pracy i Prawa Socjalnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; autorka wielu opracowań naukowych, artykułów i glos; główny przedmiot jej zainteresowań to problematyka stosunku pracy oraz zatrudnienia niepracowniczego.

Paweł Nowik

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; autor wielu publikacji z zakresu indywidualnego i zbiorowego prawa pracy oraz prawa urzędniczego; jego prace badawcze obejmują w szczególności zagadnienia związane z pozycją prawną stron stosunku pracy, równowagą prawną w zbiorowym prawie pracy i akademickim prawem pracy.

Łukasz Pisarczyk

Doktor habilitowany nauk prawnych; profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Piotr Prusinowski

Doktor habilitowany nauk prawnych; sędzia Sądu Najwyższego w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych; adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; od ponad 20 lat orzeka w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych; wieloletni wykładowca studiów podyplomowych z prawa pracy; autor wielu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym monografii i komentarzy; specjalizuje się w tematyce dotyczącej czasu pracy, podstaw prawnych zatrudnienia oraz postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Walerian Sanetra

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; zatrudniony na Uniwersytecie Wrocławskim, następnie na Uniwersytecie w Białymstoku, a obecnie w Wyższej Szkole Prawa we Wrocławiu; od 1990 r. sędzia Sądu Najwyższego, obecnie w stanie spoczynku; w latach 2001–2013 Prezes tego Sądu kierujący Izbą Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych; przez 10 lat przewodniczył zespołom orzekającym Komisji Orzekającej przy Urzędzie Patentowym; sędzia Komisji Odwoławczej Europejskiej Agencji Kosmicznej; autor około 480 publikacji o różnym charakterze.

Arkadiusz Sobczyk

Profesor zwyczajny doktor habilitowany na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; praktyk i teoretyk prawa pracy.

Marzena Szablowska-Juckiewicz

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Pracy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; redaktor naczelny czasopisma „Pracownik i Pracodawca”.

Mirosław Włodarczyk

Doktor habilitowany nauk prawnych; profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego; kierownik Katedry Prawa Ubezpieczeń Społecznych i Polityki Społecznej UŁ. Specjalista w dziedzinie indywidualnego i zbiorowego prawa pracy oraz prawa rynku pracy. Autor publikacji naukowych dotyczących źródeł prawa pracy, podmiotów i treści prawa stosunku pracy, zatrudniania młodocianych oraz regulacji prawnych rynku pracy.

Marcin Wujczyk

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego; członek Europejskiego Komitetu Praw Społecznych; członek Executive Committee International Labour and Employment Relations Association; autor wielu publikacji dotyczących m.in. prawa pracownika do prywatności, zakazu dyskryminacji oraz wypowiedzenia warunków pracy i płacy.

Alina Wypych-Żywicka

Doktor habilitowany nauk prawnych; profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; specjalizuje się w problematyce ustania stosunku pracy, urlopach wypoczynkowych, klauzulach generalnych i wykładni; jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół zabezpieczenia społecznego, szczególnie renty rodzinnej, zasad ubezpieczenia społecznego i konstrukcji ryzyk zabezpieczenia społecznego; autorka kilkudziesięciu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego.

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	19
ROZDZIAŁ 1	
Indywidualne prawo pracy w systemie polskiego prawa pracy	23
ROZDZIAŁ 2	
Charakter prawny stosunku pracy	28
2.1. Uwagi wprowadzające	28
2.2. Geneza i kierunki rozwoju prawa pracy a charakter prawny stosunku pracy	32
2.3. Metody regulacji prawnej a stosunek pracy	33
2.4. Wolność umów a zobowiązaniowy charakter stosunku pracy	37
2.5. Stalinowskie prawo pracy a charakter prawny stosunku pracy	40
2.6. Ochronna funkcja prawa pracy a natura prawna stosunku pracy	43
2.7. Rozwój prawa służby państwowej a stosunki pracy	47
2.8. Dwa modele służby publicznej, standard prawa pracy i standard prawa administracyjnego	50
2.9. Struktura i granice stosunku pracy a jego charakter prawny	52
2.10. Władztwo pracodawcy a charakter prawny stosunku pracy	54
2.11. Jednolitość stosunku pracy i jego podtypy	57
2.12. Oświadczenia woli i stosunek pracy	59
2.13. Spółdzielcza umowa o pracę i powołanie na stanowisko	61
2.14. Charakter prawny stosunku pracy z umowy o pracę tymczasową	63
2.15. Zobowiązaniowy charakter stosunku pracy a podporządkowanie pracownicze	66
2.16. Refleksja końcowa	69
ROZDZIAŁ 3	
Swoboda umów w stosunku pracy	70
3.1. Pojęcie i geneza swobody umów w prawie pracy	70
3.2. Konstytucyjne gwarancje swobody umów	71
3.3. Swoboda umów w przepisach prawa pracy	74
3.4. Swoboda umów na podstawie art. 353 ¹ k.c.	76
3.5. Ustawa jako ograniczenie swobody umów	79
3.6. Właściwość (natura) stosunku pracy jako ograniczenie swobody umów	79
3.7. Zasady współżycia społecznego jako ograniczenie swobody umów	80

3.8.	Znaczenie swobody umów z art. 353 ¹ k.c. w prawie pracy	82
3.9.	Swoboda umów (układowa) w zbiorowym prawie pracy	90
3.10.	Wnioski	94

ROZDZIAŁ 4

Indywidualne prawo pracy a polityka społeczna	96	
4.1.	Geneza związków polityki społecznej i indywidualnego prawa pracy	96
4.2.	Współczesne determinanty kształtowania indywidualnego prawa pracy w świetle celów polityki społecznej	98
4.3.	Indywidualne prawo pracy jako instrument polityki społecznej – wybrane kierunki oddziaływania	102

ROZDZIAŁ 5

Podmioty stosunku pracy	113	
5.1.	Pracownik	113
5.1.1.	Pojęcie pracownika	113
5.1.2.	Podmiotowość pracownicza	128
5.1.3.	Pracownicza zdolność do czynności prawnych	130
5.1.4.	Podmiotowość pracownicza dzieci	138
5.1.5.	Podsumowanie	141
5.2.	Pracodawca	144
5.2.1.	Wprowadzenie	144
5.2.1.1.	Ewolucja pojęcia pracodawcy	144
5.2.1.2.	Znaczenie definicji pracodawcy z art. 3 k.p. w prawie pracy	148
5.2.2.	Jednostka organizacyjna jako pracodawca	150
5.2.2.1.	Zdolność prawna jednostki organizacyjnej do zatrudniania pracowników	150
5.2.2.2.	Szczególne regulacje zdolności prawnej jednostki organizacyjnej do zatrudniania pracowników	158
5.2.3.	Zdolność prawna osoby fizycznej do zatrudniania pracowników	159
5.2.4.	Zdolność pracodawcy do czynności w sprawach z zakresu prawa pracy	162
5.2.5.	Zdolność sądowa i procesowa pracodawcy	166
5.2.6.	Zdolność prawna zatrudniania pracowników a podmiotowość cywilnoprawna	168
5.2.7.	Koncepcje pracodawcy	175
5.2.8.	Pracodawca a organizacja złożona	180
5.2.8.1.	Wprowadzenie	180
5.2.8.2.	Organizacje jednoosobowe	182
5.2.8.3.	Organizacje wieloosobowe	183
5.2.9.	Uwagi końcowe	187

ROZDZIAŁ 6

Umowa przedwstępna o pracę	193	
6.1.	Uwagi ogólne	193
6.2.	Pojęcie umowy przedwstępnej o pracę	195
6.3.	Forma i treść umowy przedwstępnej o pracę	196

6.4.	Wykonanie umowy przedwstępnej o pracę	199
6.5.	Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przedwstępnej o pracę	201
6.5.1.	Rodzaje roszczeń	201
6.5.2.	Roszczenie o odszkodowanie	202
6.5.3.	Roszczenie o zawarcie umowy o pracę	205
6.5.4.	Przedawnienie roszczeń z umowy przedwstępnej o pracę	206

ROZDZIAŁ 7

Nawiązanie umownego stosunku pracy		208
7.1.	Uwagi wprowadzające	208
7.2.	Sposoby nawiązania umownego stosunku pracy	209
7.2.1.	Uwagi ogólne	209
7.2.2.	Ofertowy sposób zawarcia umowy o pracę	210
7.2.3.	Konkludentny sposób zawarcia umowy o pracę	214
7.2.4.	Negocjacyjny sposób zawarcia umowy o pracę	216
7.2.5.	Konkursowy sposób zawarcia umowy o pracę	221
7.3.	Prawo podmiotu zatrudniającego do pozyskania informacji o kandydacie na pracownika	225
7.3.1.	Uwagi wprowadzające	225
7.3.2.	Prawo do informacji od osoby ubiegającej o pracę	227
7.3.3.	Skutki prawne naruszenia przez podmiot zatrudniający prawa do pozyskania informacji o osobie ubiegającej się o zatrudnienie	231
7.4.	Forma umowy o pracę	233
7.4.1.	Uwagi wprowadzające	233
7.4.2.	Forma pisemna zawarcia umowy o pracę	234
7.4.3.	Elektroniczna forma zawarcia umowy o pracę	238
7.4.4.	Ustna forma zawarcia umowy o pracę	243

ROZDZIAŁ 8

Umowa o pracę		246
8.1.	Treść umowy o pracę	246
8.1.1.	Umowa o pracę a stosunek pracy	246
8.1.2.	Rodzaje składników umowy o pracę	247
8.1.3.	<i>Essentialia</i> umowy o pracę	254
8.1.4.	<i>Naturalia negotii</i> umowy o pracę	262
8.1.4.1.	Uwagi ogólne	262
8.1.4.2.	Miejsce wykonywania pracy (miejsce pracy)	264
8.1.4.3.	Wynagrodzenie za pracę	270
8.1.4.4.	Wymiar czasu pracy	277
8.1.4.5.	Data zawarcia umowy i termin rozpoczęcia pracy	279
8.1.4.6.	Rodzaj umowy o pracę	280
8.1.4.7.	Inne postanowienia należące do <i>naturalia negotii</i> umowy o pracę	284
8.1.5.	<i>Accidentalialia negotii</i> umowy o pracę i składniki podmiotowo istotne	286
8.1.5.1.	Uwagi ogólne	286
8.1.5.2.	<i>Accidentalialia</i> umowy o pracę	288

8.1.5.3.	Podmiotowo istotne składniki umowy o pracę	290
8.1.6.	Odrębności w zakresie treści nietypowych umów o pracę	292
8.1.6.1.	Umowa o pracę z pracownikiem skierowanym do pracy za granicą	292
8.1.6.2.	Umowa o telepracę	292
8.1.6.3.	Umowa o pracę tymczasową	293
8.1.7.	Klauzule autonomiczne	295
8.2.	Rodzaje umów o pracę	301
8.2.1.	Charakterystyka rodzajów umów o pracę	301
8.2.1.1.	Umowa przedwstępna o pracę	301
8.2.1.2.	Katalog umów o pracę	304
8.2.1.3.	Umowy terminowe prawa pracy	306
8.2.1.4.	Umowa na czas określony	307
8.2.1.4.1.	<i>Causa</i> ustawowa zawarcia umowy na czas określony o nielimitowanym czasie trwania	308
8.2.1.4.2.	Wypowiedzenie umowy na czas określony	309
8.2.1.4.3.	Szczególne rodzaje umów na czas określony jako forma typizacji umowy	310
8.2.1.5.	Umowa na okres próbny	314
8.2.1.6.	Umowa zawarta na czas nieokreślony	317
8.2.2.	Znaczenie umów terminowych w prawie pracy	318
8.2.2.1.	Umowa na okres próbny	318
8.2.2.2.	Umowa na czas określony	326

ROZDZIAŁ 9

	Przekształcenie zobowiązaniowego stosunku pracy	349
9.1.	Zmiana treści umownego stosunku pracy	349
9.1.1.	Uwagi o pojęciu „zmiana treści umownego stosunku pracy”	349
9.1.2.	Umowa zmieniająca	353
9.1.2.1.	Podstawa prawna	353
9.1.2.2.	Przedmiot umowy zmieniającej	354
9.1.2.3.	Strony umowy zmieniającej	358
9.1.2.4.	Tryb zmiany	359
9.1.2.5.	Umowa przedwstępna a zmiana treści umowy o pracę	363
9.1.2.6.	Forma porozumienia zmieniającego	364
9.1.2.7.	Termin zawarcia umowy zmieniającej	367
9.1.2.8.	Wady oświadczenia woli przy zawieraniu umowy zmieniającej	367
9.1.2.9.	Podsumowanie	369
9.1.3.	Wypowiedzenie zmieniające warunki pracy i płacy	369
9.1.3.1.	Uwagi wstępne	369
9.1.3.2.	Wypowiedzenie zmieniające jako odrębna czynność prawa pracy	370
9.1.3.3.	Zakres przedmiotowy wypowiedzenia zmieniającego	372

9.1.3.4.	Wypowiedzenie warunków pracy i płacy a układ zbiorowy pracy	377
9.1.3.5.	Konstrukcja wypowiedzenia warunków pracy i płacy	382
9.1.3.6.	Zasadność wypowiedzenia zmieniającego	391
9.1.3.7.	Konsultacja ze związkami zawodowymi	393
9.1.3.8.	Szczególna ochrona przed wypowiedzeniem zmieniającym	395
9.1.3.9.	Przesłanki wadliwości oświadczenia o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy	405
9.1.3.10.	Roszczenia przysługujące pracownikowi z tytułu wadliwego wypowiedzenia warunków pracy i płacy ..	408
9.2.	Powierzenie innej pracy w oparciu o przepisy kodeksu pracy	414
9.2.1.	Powierzenie innego rodzaju pracy w trybie art. 42 § 4 k.p.	415
9.2.2.	Powierzenie innego rodzaju pracy w okresie przestoju w trybie art. 81 § 3 k.p.	435
9.2.3.	Powierzenie innego rodzaju pracy na podstawie innych postanowień kodeksu pracy	444
9.3.	Zmiany treści stosunku pracy przez pracodawcę na podstawie regulacji pozakodeksowych	450

ROZDZIAŁ 10

	Przejęcie zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę	465
10.1.	Uwagi wstępne	465
10.2.	Cele i charakter przepisów regulujących przejęcie zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę	467
10.3.	Konstrukcja przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę	469
10.4.	Informowanie o przejściu i negocjacje z przedstawicielami pracowników	479
10.5.	Skutki przejścia w sferze indywidualnych stosunków pracy	484
10.6.	Konsekwencje przejścia w sferze zbiorowego prawa pracy	495
10.7.	Konsekwencje przejścia w sferze uprawnień socjalnych pracowników ...	502

ROZDZIAŁ 11

	Ustanie umownego stosunku pracy	506
11.1.	Systematyka	506
11.1.1.	Wprowadzenie	506
11.1.2.	Czynności prawne dwustronne	510
11.1.3.	Czynności prawne jednostronne	513
11.1.4.	Zdarzenia powodujące wygaśnięcie stosunku pracy	519
11.2.	Porozumienie stron	520
11.3.	Wypowiedzenie umowy o pracę	532
11.3.1.	Wprowadzenie	532
11.3.2.	Treść pisma wypowiedzającego umowę o pracę	534
11.3.3.	Forma pisemna wypowiedzenia	541
11.3.4.	Okres i termin wypowiedzenia	549
11.3.5.	Dni wolne na poszukiwanie pracy	560
11.3.6.	Zasadność wypowiedzenia umowy o pracę	565

11.3.7.	Zakres znaczeniowy terminu „wypowiedzenie nieuzasadnione”	567
11.3.8.	Relacja między klauzulami generalnymi; wypowiedzenie nieuzasadnione; zasady współżycia społecznego i społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa	580
11.3.9.	Konsultacja związkowa wypowiedzenia umowy o pracę	589
11.4.	Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia	603
11.4.1.	Uwagi wstępne	603
11.4.1.1.	Zarys historyczny	603
11.4.1.2.	Charakterystyka ogólna	604
11.4.1.3.	Forma i termin rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia	605
11.4.1.4.	Posłużenie się fikcją prawną	607
11.4.2.	Rozwiązanie bez wypowiedzenia z winy pracownika	608
11.4.2.1.	Przyczyny rozwiązania umowy o pracę	608
11.4.2.2.	Ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków – ujęcie ogólne	612
11.4.2.3.	Szczegółowa interpretacja pojęcia „ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych”	616
11.4.2.3.1.	Uwagi wprowadzające	616
11.4.2.3.2.	Zawinienie pracownika	616
11.4.2.3.3.	Naruszenie interesu pracodawcy	619
11.4.2.3.4.	Obowiązki podstawowe	621
11.4.2.3.5.	Indywidualizacja kwalifikacji prawnej	623
11.4.2.4.	Przestępstwo jako podstawa rozwiązania stosunku pracy	625
11.4.2.5.	Zawiniona utrata uprawnień	628
11.4.3.	Rozwiązanie bez wypowiedzenia z przyczyn niezawinionych przez pracownika	629
11.4.3.1.	Funkcje rozwiązania stosunku pracy w trybie art. 53 § 1 k.p.	629
11.4.3.2.	Niezdolność do pracy pracownika wskutek choroby ...	631
11.4.3.3.	Inne usprawiedliwione nieobecności pracownika w pracy	636
11.4.3.4.	Sprawowanie opieki nad dzieckiem i odosobnienie pracownika	637
11.4.3.5.	Aspekt temporalny rozwiązania umowy o pracę w trybie art. 53 k.p.	638
11.4.3.6.	Ponowne zatrudnienie pracownika	640
11.4.4.	Rozwiązanie bez wypowiedzenia dokonane przez pracownika ..	642
11.4.4.1.	Uwagi ogólne	642
11.4.4.2.	Rozwiązanie umowy o pracę z uwagi na stan zdrowia pracownika	644
11.4.4.3.	Rozwiązanie umowy o pracę za uprzedzeniem	645
11.4.4.4.	Rozwiązanie umowy o pracę przez pracownika z uwagi na mobbing	646

11.4.4.5.	Rozwiązanie umowy o pracę przez pracownika w razie ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków	647
11.5.	Wygaśnięcie stosunku pracy	652
11.5.1.	Wygaśnięcie jako zdarzenie prawne	652
11.5.2.	Porzucenie pracy	669
11.5.3.	Śmierć pracownika	674
11.5.4.	Śmierć pracodawcy	685
11.5.5.	Trzymiesięczna nieobecność pracownika w pracy z powodu tymczasowego aresztowania	690
11.5.6.	Inne zdarzenia powodujące wygaśnięcie stosunku pracy	696
11.5.7.	Podsumowanie	699

ROZDZIAŁ 12

	Szczególna ochrona umownego stosunku pracy	701
12.1.	Uwagi wprowadzające	701
12.2.	Pojęcie, charakter prawny, cele szczególnej ochrony trwałości stosunku pracy oraz jej podstawy aksjologiczne	703
12.3.	Standardy szczególnej ochrony stosunku pracy w świetle aktów międzynarodowych i europejskich	710
12.4.	Zakres podmiotowy szczególnej ochrony umownego stosunku pracy	715
12.5.	Powstanie i ustanie prawa do ochrony – okres ochronny	729
12.6.	Środki prawne szczególnej ochrony trwałości umownego stosunku pracy	734
12.6.1.	Uwagi wprowadzające	734
12.6.2.	Zakaz wypowiedzenia, rozwiązania, zmiany treści umownego stosunku pracy	736
12.6.3.	Wymóg uzyskania zgody	739
12.6.4.	Sprzeciw	749
12.7.	Zakres przedmiotowy szczególnej ochrony umownego stosunku pracy	752
12.7.1.	Ochrona przed wypowiedzeniem definitywnym	752
12.7.2.	Ochrona przed wypowiedzeniem zmieniającym	756
12.7.3.	Ochrona przed rozwiązaniem bez wypowiedzenia	761
12.8.	Wyjątki uchylające szczególną ochronę trwałości umownego stosunku pracy	763
12.9.	Podsumowanie	764

ROZDZIAŁ 13

	Roszczenia związane z ustaniem umownego stosunku pracy	767
13.1.	Uwagi wprowadzające	767
13.2.	Prawo odwołania się od decyzji pracodawcy o rozwiązaniu stosunku pracy do niezależnego organu jako standard międzynarodowy	769
13.3.	Prawo odwołania się do niezależnego, bezstronnego organu jako podstawowy element konstrukcji modelu rozstrzygania sporów ze stosunku pracy w ujęciu historycznym	771

13.4.	Roszczenia z tytułu wadliwego wypowiedzenia definitywnego, zmieniającego oraz rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę	779
13.4.1.	Uwagi wstępne	779
13.4.2.	Roszczenia z tytułu wypowiedzenia definitywnego umowy o pracę przez pracodawcę	781
13.4.2.1.	Roszczenie o ubezskutecznienie wypowiedzenia lub o przywrócenie do pracy	781
13.4.2.2.	Wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy	788
13.4.2.3.	Odszkodowanie z tytułu wadliwego wypowiedzenia umowy o pracę	790
13.4.3.	Roszczenia z tytułu wypowiedzenia umów terminowych	792
13.4.4.	Roszczenia pracownika z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia	795
13.4.5.	Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego wypowiedzenia warunków pracy i płacy wynikających z umowy o pracę	800
13.4.6.	Odrębności w zakresie roszczeń związanych z wadliwym rozwiązaniem umownego stosunku pracy objętego szczególną ochroną	802
13.4.7.	Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego wygaśnięcia umownego stosunku pracy	806
13.4.8.	Roszczenia pracownika z tytułu zwolnień z przyczyn niedotyczących pracowników	808
13.4.9.	Roszczenia pracodawcy w razie nieuzasadnionego rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia przez pracownika	811
13.4.10.	Skuteczność i efektywność roszczeń przysługujących pracownikowi z tytułu wadliwego ustania stosunku pracy	814

ROZDZIAŁ 14

	Zatrudnienie nietypowe w ramach umownego stosunku pracy	819
14.1.	Telepraca	819
14.1.1.	Nietypowe formy zatrudnienia	819
14.1.2.	Telepraca i telepracownik w kodeksie pracy	820
14.1.2.1.	Definicja	820
14.1.2.2.	Regularność świadczenia pracy w formie telepracy	821
14.1.2.3.	Miejsce świadczenia pracy	822
14.1.2.4.	Środki komunikacji elektronicznej	824
14.1.2.5.	Przekazywanie pracodawcy wyników pracy	825
14.1.3.	Źródła prawa pracy w zakresie telepracy	825
14.1.3.1.	Porozumienie w sprawie warunków zastosowania telepracy	825
14.1.3.2.	Wprowadzenie regulaminu w braku porozumienia ze związkami zawodowymi	827
14.1.3.3.	Wprowadzenie regulaminu po konsultacji z przedstawicielami pracowników	827
14.1.3.4.	Treść porozumienia lub regulaminu	829

14.1.4.	Podstawy wprowadzenia telepracy w relacji indywidualnej	830
14.1.4.1.	Uwagi wstępne	830
14.1.4.2.	Umowa o pracę w sprawie telepracy	831
14.1.4.3.	Porozumienie w sprawie zastosowania telepracy	831
14.1.4.4.	Dodatkowe informacje dotyczące telepracy	833
14.1.5.	Telepracca a zakaz dyskryminacji	833
14.1.6.	Szczególne ustawowe obowiązki pracodawcy	836
14.1.7.	Umowa w sprawie określenia obowiązków stron telepracy	837
14.1.7.1.	O przedmiocie i odrębności umowy	837
14.1.7.2.	Ograniczenie obowiązków ustawowych	839
14.1.7.3.	Korzystanie ze sprzętu prywatnego przez telepracownika	840
14.1.7.4.	Określenie zasad porozumiewania się i sposobu potwierdzania obecności	841
14.1.7.5.	Określenie sposobu i formy kontroli wykonywania pracy przez telepracownika	842
14.1.7.6.	Określenie wysokości ekwiwalentu za korzystanie ze sprzętu telepracownika w celu wykonywania telepracy	842
14.1.8.	Bezpieczeństwo danych	843
14.1.9.	Kontrola telepracownika w miejscu pracy	844
14.1.9.1.	Uwagi wstępne	844
14.1.9.2.	Kontrola telepracy wykonywanej poza domem telepracownika	845
14.1.9.3.	Pierwsza kontrola z zakresu bhp	846
14.1.10.	Telepraca a bhp	847
14.1.11.	Podsumowanie	849
14.2.	Zatrudnienie tymczasowe	850
14.2.1.	Pojęcie zatrudnienia tymczasowego	850
14.2.2.	Zatrudnienie tymczasowe jako przedmiot regulacji prawnych ...	851
14.2.2.1.	Zatrudnienie tymczasowe w prawie międzynarodowym i europejskim	851
14.2.2.2.	Zatrudnienie tymczasowe w prawie polskim	855
14.2.3.	Podział funkcji pracodawcy w zatrudnieniu tymczasowym	858
14.2.4.	Zatrudnienie tymczasowe a paradygmat stosunku pracy (art. 22 § 1 k.p.)	863
14.2.5.	Zasada równego traktowania pracowników tymczasowych	867
14.2.6.	Skutki prawne naruszenia zasad zatrudnienia tymczasowego ...	871
14.3.	Spółdzielcza umowa o pracę	874
14.3.1.	Zagadnienia wstępne	874
14.3.2.	Nawiązanie spółdzielczego stosunku pracy. Obowiązek świadczania pracy	878
14.3.3.	Treść stosunku pracy wynikającego ze spółdzielczej umowy o pracę	885
14.3.4.	Zmiana warunków pracy lub płacy. Rozwiązanie spółdzielczej umowy o pracę	888
14.3.5.	Spory	899
WYKAZ SKRÓTÓW	.....	901

BIBLIOGRAFIA	907
ORZECZNICTWO	957
INDEKS RZECZOWY	991

SŁOWO WSTĘPNE

Tom II *Systemu prawa pracy* poświęcony został kluczowym zagadnieniom składającym się na *Indywidualne prawo pracy*, które stanowi najbardziej tradycyjną i normatywnie szeroko uregulowaną część w systematyce wewnętrznej analizowanej gałęzi prawa. Z uwagi na rozległość obszaru badawczego i występujących tutaj instytucji prawnych oraz obfitej literatury przedmiotu i orzecznictwa sądowego, dokonano podziału materii składających się na indywidualne prawo pracy. W niniejszym tomie zawarte zostały zagadnienia o charakterze podstawowym jak np. pojęcie indywidualnego prawa pracy, podmioty stosunku pracy: analiza pojęcia pracownika i pracodawcy, charakter prawny stosunku pracy czy niezwykle doniosły problem, dotyczący swobody umów w stosunkach pracy. Komplementarny charakter wobec zasadniczych analiz instytucji prawnych posiada rozdział zatytułowany „Indywidualne prawo pracy a polityka społeczna”.

W opracowaniu przyjęto za punkt wyjścia dość powszechnie uznaną w literaturze przedmiotu konstatację, że indywidualne prawo pracy reguluje zarówno status prawny indywidualnie określonych podmiotów – pracownika i pracodawcy – będących stronami stosunku pracy, jak i relacje między nimi zachodzące w zakresie praw i obowiązków. Ta ostatnia kategoria dotycząca uprawnień i powinności o charakterze materialnoprawnym występuje we wszystkich płaszczyznach badawczych dotyczących stosunków pracy, poczynając od ich nawiązania, poprzez zmianę treści i przekształcenie aż do ustania. Stąd w kolejnych, szczegółowych analizach prawnych zawartych w prezentowanym opracowaniu ujęte zostały takie zagadnienia, jak: sposoby nawiązania stosunku pracy (w tym dokumentacja w sprawach pracowniczych oraz forma czynności prawnych), a także umowa przedwstępna o pracę, następnie charakter prawny umowy o pracę, jej treść i rodzaje umów. Szczegółowej analizie prawnej poddano instytucje kodeksowe dotyczące zmiany treści umownego stosunku pracy oraz zagadnienie o dużej doniosłości praktycznej, występujące zwłaszcza często w pierwszych latach po transformacji ustrojowej

w Polsce związane z przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę. Odrębna część tomu poświęcona została ustaniu umownego stosunku pracy z podziałem na wypowiedzenie umowy o pracę, rozwiązanie bez wypowiedzenia i wygaśnięcie umownego stosunku pracy. Poruszone zostały również doniosłe z punktu widzenia ochrony interesów pracownika oraz praworządności w realizacji stosunku pracy zagadnienia dotyczące szczególnej ochrony umownego stosunku pracy oraz kompleksowo ujęte roszczenia związane z ustaniem umownego stosunku pracy. W końcowych partiach opracowania zostały zamieszczone rozważania dotyczące nietypowych stosunków pracy oraz spółdzielczej umowy o pracę. Zatrudnienie nietypowe w ramach umownego stosunku pracy występuje zwłaszcza w formie telepracy oraz umowy o pracę tymczasową. Zyskały one na znaczeniu w nowych warunkach ustrojowych w Polsce, a w przypadku telepracy, gdzie wykorzystuje się środki komunikacji elektronicznej, ta forma świadczenia pracy występuje również w innych państwach i stanowi przykład dostosowania instytucji prawa pracy do postępu technicznego wykorzystywanego w zatrudnianiu pracowników w różnych jego przejawach. Warto również podkreślić, że pomimo zróżnicowania niektórych elementów treści w porównaniu z typowymi stosunkami pracy, nietypowe zatrudnienie pozostaje w ramach prawa pracy, a osoby świadczące pracę posiadają status pracowniczy.

Powyższe zagadnienia oraz instytucje prawne, których szczegółowa analiza znalazła się w prezentowanym tomie *Systemu prawa pracy*, nie wyczerpują całej bogatej problematyki składającej się na indywidualne prawo pracy. Te zaś, które zostały ujęte, posiadają wymiar podstawowy i układają się w pewną sekwencję zdarzeń związanych ze stosunkiem pracy od jego nawiązania, poprzez zmiany, przekształcenie aż do ustania. Stąd zamieszczony podtytuł tomu: *Część ogólna*. Przygotowywany kolejny tom *Systemu* poświęcony będzie także problematyce indywidualnego prawa pracy głównie w aspekcie przedmiotowym, a więc szczegółowej analizie uprawnień i obowiązków pracownika i pracodawcy.

Tom II *Systemu prawa pracy* to praca zbiorowa wybitnych przedstawicieli nauki prawa pracy, którzy w większości przypadków mogą poszczycić się znaczącym dorobkiem w zakresie częściowych opracowań zamieszczonych w tym dziele. Zawarte w nim poglądy i zapatrywania, a także podział materii i ich wewnętrzna systematyka, stanowią rezultat w pełni autonomicznego podejścia Autorów do prezentacji podjętej tematyki. Jako redaktor naukowy tomu pragnę wyrazić serdeczne podziękowanie Wszystkim za przyjęcie zaproszenia do uczestnictwa w tym wyjątkowym przedsięwzięciu naukowym i podjęty trud opracowania poszczególnych problemów z zakresu indywidualnego prawa pracy.

Prezentowane dzieło ma nie tylko wymiar naukowy z uwagi na bardzo pogłębione teoretyczne rozważania przedstawionych konstrukcji prawnych i instytucji prawa pracy, ale także może być pomocne w pracach legislacyjnych w zakresie zmian i tworzenia ustawodawstwa pracy. Zapewne stanowić będzie cenną pomoc w badaniach naukowych oraz w działalności dydaktycznej dla osób studiujących prawo pracy. Niniejsza praca uwzględnia w szerokim zakresie dorobek judykatury, stąd może służyć pomocą również w szeroko pojętej praktyce stosowania prawa pracy.

Toruń, 12 maja 2017 r.

Grzegorz Goździewicz

ROZDZIAŁ 1

INDYWIDUALNE PRAWO PRACY W SYSTEMIE POLSKIEGO PRAWA PRACY

Krzysztof W. Baran

W ujęciu ogólnoteoretycznym system¹ prawa pracy można zdefiniować jako uporządkowany zbiór norm², które regulują stosunki społeczne związane z pracą zarobkową oraz są funkcjonalnie z nią powiązane³. W tym opracowaniu obiektem moich zainteresowań będzie wyłącznie aspekt formalny systemu odnoszący się do wymiaru normatywnego. Może być on pojmowany wąsko, ograniczony do zbioru norm składających się z przepisów rangi ustawowej i wykonawczej. Natomiast w rozumieniu szerokim, opartym na tekstualnym brzmieniu art. 9 § 1 k.p., zbiór ten tworzą, obok wspomnianych już wyżej przepisów ustaw i aktów wykonawczych, także postanowienia swoistych źródeł prawa pracy. Immanentną cechą tak pojmowanego systemu prawa pracy jest jego dynamizm skorelowany z otwartością, w swych następstwach skutkujący trudnościami w sferze poznawczej.

Podział systemu prawa pracy, podobnie jak we wszystkich innych gałęziach prawa, może być dokonany albo w płaszczyźnie pionowej, albo w poziomej⁴. Problematyka tego pierwszego podziału została już wcześniej przedstawiona w tomie I *Systemu* w rozdziale poświęconym strukturze i hierarchii źródeł prawa pracy. W tym opracowaniu obiektem moich zainteresowań będzie wymiar poziomy delimitacji systemu prawa pracy, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki indywidualnego prawa pracy. Przyjmuję bowiem założenie, że możliwa jest horyzontalna dyfe-

---

¹ Por. np. K. Opalek, *Problemy metodologiczne nauki prawa*, Warszawa 1962, s. 158 i n.; J. Wróblewski, *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988, s. 93 i n.; K. Pleszka, T. Gizek-Studnicki, *Obraz systemu prawa w dogmatyce prawniczej* (w:) *Szkice z teorii prawa i szczególnych nauk prawnych*, red. S. Wronkowska, M. Zieliński, Poznań 1990, s. 152 i n.

² Por. R. Sarkowicz, J. Stelmach, *Naukowość teorii prawa*, ZNUJ 1984, s. 154; Z. Ziemiński, *Problemy podstawowe prawoznawstwa*, Warszawa 1980, s. 191 i n.

³ Por. T. Zieliński, *Prawo pracy. Zarys systemu*, cz. 1, *Ogólna*, Warszawa–Kraków 1986, s. 12 i n.; J. Stelina (w:) *Zarys systemu prawa pracy*, t. I, *Część ogólna prawa pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2010, s. 82 i n. oraz powołana tam literatura.

⁴ Por. np. K. Opalek, *Problemy metodologiczne...*, s. 172 i n.; Z. Ziemiński, *Szkice z metodologii szczególnych nauk prawnych*, Warszawa–Poznań 1983, s. 109 i n.

rencjacja systemu prawa, ze względu na treść norm oraz ich miejsce w strukturze systemu.

Punktem wyjścia dla dalszych rozważań będzie konstatacja, że system prawa pracy może zostać podzielony na podzbiory (partycje, gałęzie) wedle określonych (np. podmiotowych lub przedmiotowych) kryteriów definicyjnych. W teorii prawa⁵ od lat wskazuje się na trudności w dokonywaniu tego rodzaju operacji typologicznych. W efekcie dokonanie kompleksowej⁶ delimitacji natrafia, ze względu na złożoność i wielopłaszczyznowość regulacji normatywnej, na istotne trudności.

Problematyka systematyki prawa pracy skupia od lat uwagę jego nauki. Prekursorem w tej materii był Z. Fenichel⁷, który zaliczał do prawa robotniczego obok innych działów przede wszystkim prawo umowne i ochronne. W przyjętej przez niego koncepcji dostrzegano wpływy doktryn państw zaborczych. W okresie powojennym nastąpiła swoista generalizacja poglądów w odniesieniu do delimitacji prawa pracy. Pierwszy zaproponował ją M. Świącicki⁸, posługując się pojęciem prawa stosunku pracy. Zapatrywanie to spotkało się z aprobatą w doktrynie prawa pracy. Za przykład może tu służyć pogląd W. Szuberta⁹, który uznał ten dział prawa pracy za zajmujący centralne miejsce w całości kształcie norm. W swej istocie podobne zapatrywanie reprezentowali K. Kolasiński¹⁰ i T. Zieliński¹¹. Obecnie prawo stosunku pracy w swych opracowaniach *expressis verbis* wyróżniają T. Liszcz¹² i J. Piątkowski¹³.

Prawo stosunku pracy było i nadal pozostaje w literaturze prawa pracy utożsamiane z indywidualnym prawem pracy. Tego rodzaju ujęcie preferował Z. Salwa¹⁴, który *explicite* wyróżniał indywidualne stosunki

⁵ Por. K. Pleszka, T. Gizbert-Studnicki, *Obraz systemu prawa...*, s. 160–162.

⁶ Por. B.M. Ćwiertniak (w:) *Zarys systemu prawa pracy*, t. I, Część ogólna prawa pracy, red. K.W. Baran, Warszawa 2010, s. 76–77. Zob. też tenże, *Z zagadnień definiowania „prawa pracy” i jego działów – uwagi na tle definiowania „zbiorowego prawa pracy”* (w:) *Prawo pracy. Zabezpieczenie społeczne (z aktualnych zagadnień)*, red. B.M. Ćwiertniak, Opole 2001, s. 219 i n.

⁷ Z. Fenichel, *Zarys polskiego prawa robotniczego*, Warszawa 1930, s. 23, 27.

⁸ M. Świącicki (w:) Z. Salwa, M. Świącicki, W. Szubert, *Podstawowe problemy prawa pracy*, Warszawa 1957, s. 18; M. Świącicki, *Prawo pracy*, Warszawa 1968, s. 17.

⁹ W. Szubert, *Zarys prawa pracy*, Warszawa 1972, s. 11.

¹⁰ K. Kolasiński, *Prawo pracy i zabezpieczenia społecznego*, Toruń 1999, s. 19–20.

¹¹ T. Zieliński, *Prawo pracy. Zarys...*, cz. 1, s. 22.

¹² T. Liszcz, *Prawo pracy*, Warszawa 2014, s. 93.

¹³ J. Piątkowski, *Prawo stosunku pracy*, Toruń 2009, s. 66–67.

¹⁴ Z. Salwa, *Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych*, Warszawa 1995, s. 16.

prawne. W swej istocie tego rodzaju heterogeniczne ujęcie prezentują H. Szurgacz¹⁵, A. Świątkowski¹⁶ oraz J. Stelina¹⁷.

Zanim podejmem bliższą analizę znaczenia pojęcia indywidualnego prawa pracy, warto zwrócić uwagę na wątek komparatystyczny. Najwcześniej pojawiło się ono na niemieckim obszarze językowym jako część prawa prywatnego zwana *Individualarbeitsrecht*¹⁸. W ujęciu podmiotowym *implicite* wyróżniane jest też we francuskiej¹⁹ (*acteurs du droit travail*) oraz włoskiej²⁰ (*diritto dei rapporti individuali di lavoro*) nauce prawa pracy. Pojęcie indywidualnego prawa pracy występuje także w literaturze międzynarodowego prawa pracy²¹. Jego szeroka implementacja do doktryny polskiego prawa pracy nastąpiła na przełomie lat 80. i 90. XX w., choć niektórzy autorzy posługiwali się tą nazwą już wcześniej.

Punktem wyjścia dla dalszych rozważań będzie konstatacja sformułowana przez J. Jończyka²², który do indywidualnego prawa pracy zaliczył „prawa i obowiązki różnych podmiotów, ale w szczególności pracodawców i tych osób, które mają być zatrudnione (...) w ramach stosunku pracy lub w zbliżonej formie”. Pogląd ten wydaje się w literaturze prawa pracy odosobniony²³, w tym znaczeniu, że większość autorów w sferze podmiotowej zakres indywidualnego prawa pracy odnosi przede wszystkim do statusu pracownika i pracodawcy.

W tym kontekście powstaje problem koincydencji indywidualnego prawa pracy z prawem stosunku pracy. W moim przekonaniu w tej materii mamy do czynienia z dwoma aspektami tego samego działu prawa pracy. Pierwsze z ujęć odnosi się głównie do strony podmiotowej, drugie

¹⁵ H. Szurgacz (w:) H. Szurgacz, Z. Kubot, T. Kuczyński, A. Tomanek, *Prawo pracy*, red. H. Szurgacz, Warszawa 2016, s. 23.

¹⁶ A. Świątkowski, *Indywidualne prawo pracy*, Gdańsk–Kraków 2001, s. 12 i 14.

¹⁷ J. Stelina (w:) *Prawo pracy*, red. J. Stelina, Warszawa 2013, s. 13.

¹⁸ Por. H. Potthoff, *Arbeitsrecht*, Berlin 1928, s. 66; W. Kaskel, *Arbeitsrecht*, Berlin 1928, s. 23; A. Heuck, H.C. Nipperdey, *Lehrbuch des Arbeitsrechts*, t. 1, *Allgemeine Lehre Individualarbeitsrecht*, Berlin–Frankfurt a.M. 1963, *passim*; F. Gamillscheg, *Zivilrechtliche Denkformern und die Entwicklung des Individualarbeitsrechts*, Archiv für die Civilistische Praxis 1967, nr 2–3, s. 220 i n.; K. Adomeit, *Rechtsquellenfragen im Arbeitsrecht*, München 1969, s. 11 i n.; K. Spelbuchler, H. Flovetta, R. Strasser, *Arbeitsrecht*, Wien 1976, s. 8 i n.; H. Brox, B. Rütters, M. Henssler, *Arbeitsrecht*, Stuttgart 2010, s. 7.

¹⁹ Por. J. Rivero, J. Savatier, *Droit du travail*, Paris 1978, s. 11 i n.; A. Supiot, *Le droit du travail*, Paris 2011, *passim*; C. Alain, M. Mine, B. Gourien, *Droit du travail*, Paris 2013, s. 8.

²⁰ Por. G. Pera, *Diritto del lavoro*, Padova 1980, s. 2 i n.; M. Ghidini, *Diritto del Lavoro*, Padova 1981, s. 13 i n.; O. Mazzotta, *Diritto del lavoro*, Milano 2013, s. 10 i n.

²¹ Por. B. Bercusson, *European Labor Law*, Cambridge 2009, s. 80 i powołani tam w przyp. 3 i 4 R. Blanpain i J.C. Javillier.

²² J. Jończyk, *Prawo pracy*, Warszawa 1995, s. 245.

²³ W tym miejscu warto podkreślić, że W. Sanetra (*Prawo pracy. Zarys wykładu*, t. 1, Białystok 1994, s. 15 i n.) zakresem indywidualnego prawa pracy obejmuje także niepracownicze stosunki zatrudnienia.

Tom II *Systemu Prawa Pracy* obejmuje część ogólną indywidualnego prawa pracy. Jest to problematyka fundamentalna i zarazem normatywnie szeroko uregulowana w systematyce wewnętrznej omawianej gałęzi prawa. Ze względu na rozległość obszaru badawczego oraz obfitą literaturę przedmiotu i orzecznictwa sądowego dokonano podziału materii składającej się na indywidualne prawo pracy. W opracowaniu omówiono zagadnienia zarówno o charakterze podstawowym, jak i stanowiące przedmiot poszczególnych instytucji prawnych. Starano się również przedstawić wiele definicji, wyjaśnić ich charakter prawny, a także poddać szczegółowej analizie takie zagadnienia, jak:

- indywidualne prawo pracy w systemie polskiego prawa pracy,
- nawiązanie umownego stosunku pracy,
- indywidualne prawo pracy a polityka społeczna,
- charakter prawny stosunku pracy,
- podmioty stosunku pracy: pojęcia pracownika i pracodawcy,
- swoboda umów w stosunkach pracy,
- umowa przedwstępna prawa pracy,
- umowa o pracę, treść umowy i jej rodzaje,
- przekształcenie zobowiązaniowego stosunku pracy,
- przejście zakładu pracy na innego pracodawcę,
- ustanie umownego stosunku pracy (porozumienie stron, wypowiedzenie umowy o pracę, rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia, wygaśnięcie stosunku pracy),
- szczególna ochrona umownego stosunku pracy,
- roszczenia związane z ustaniem umownego stosunku pracy,
- zatrudnienie nietypowe w ramach umownego stosunku pracy (telepraca, zatrudnienie tymczasowe, spółdzielcza umowa o pracę).

Tom II *Systemu prawa pracy* to dzieło zbiorowe wybitnych przedstawicieli nauki prawa pracy, którzy w większości przypadków mogą poszczycić się znaczącym dorobkiem w zakresie tematyki podjętej w swoich częściowych opracowaniach zamieszczonych w tej pracy.

Prezentowana publikacja ma nie tylko wymiar naukowy ze względu na pogłębione teoretyczne rozważania przedstawionych konstrukcji prawnych i instytucji prawa pracy. Także *de lege ferenda* może być pomocna w pracach legislacyjnych w zakresie zmian i tworzenia ustawodawstwa pracy dla osób analizujących w tym aspekcie prawo pracy. Dzieło to uwzględnia w szerokim zakresie dorobek judykatury, może zatem służyć pomocą również w szeroko pojętej praktyce stosowania prawa pracy.

Cena 299 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia@wolterskluwer.pl

www.profinfo.pl

